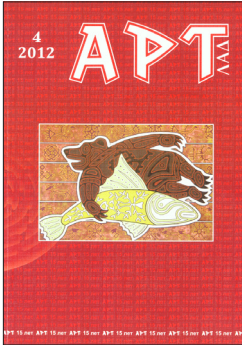

Art 15

Komimaal ilmuv kirjanduslik-publitsistlik ajaloolis-kulturooloogiline kunsti- ja kultuuriajakiri *Art* tähistas 2012. aasta lõpus 15. ilmumisaastat.

Ajakirjaprojekt sündis juba 1994. aastal. Selle loomise eelduseks oli olukord, kus Komimaa trükimeedias puudusid sellised teaduslikud ja populaarteaduslikud teosed, mis räägiks kirjanus- ja kunstiprotsessidest, näitaksid saavutusi folkloristikas, etnograafias, ajaloos jm. Samas iseloomustas 1990. aastaid suurem huvi nende humanitaaralade vastu. Pealegi oli Komimaal akumulbeerunud juba päris suur intellektuaalne potentsiaal.

Ajakirjaprojekti autor oli folklorist Pavel Limerov, kes valmistas ka projekti põhjenduse. Ajakiri oli mõeldud sügavalt ja isemoodi mõtlevate, nõukogude ajastu stereotüüpidest vabade literaatide, teadlaste ja kunstnike loovjõudu integreeriva väljaandena. Intellektuaalse ja vaimse integreerumise idee oli sisestatud ka ajakirja nimesse: *art* tähendab komi keeles üksmeelt, korda, arvutamist, muusikalist harmooniat (permikomi); Euroopa keeltes on *art* kunst; kreeka keele *ἀρτος* tähendab leiba; kuid kõik variandid saavad alguse indoeuroopa sõnast *art* 'kosmos'.

Valitud nimi toetas ka ajakirja põhimõttelist kakskeelsust: autoritel on vabadsus komi või vene keele valikul, kusjuures komikeelsed tekstid on ajakirjas kohustuslikud ja neid ei tõlgita vene keelde. Projekti põhjenduses määrati ära ka ajakirja põhirubriigid, "paks" formaat ja kvartaalne perioodilisus.

Ajakirja loomine langes ajaliselts kokku 600 aasta möödumisega püha Permi Stefani surmast, mida esmakordselt viimase saja aasta jooksul tähistati Komimaal. Sellele oligi pühendatud ajakirja esimene number. Numbri esimene osa kandis pealkirja "Sõna Stefanist" ja sisaldas artikleid komi kristliku kultuuri alguses olnud ristiusustaja Stefanist, kelle nimi vaikiti nõukogude ajal ebaõiglaselt maha.

Ajakirja makett sai valmis juba 1996. aastal, kuid väljaande kontseptsiooni tolle aja kohta erakordse uudsusel tõttu pidi see läbima pikki arutlemisstaadiume, ka Komimaa valitsuses. Lõpuks nägi 1997. aasta oktoobri lõpus trükimusta ajakirja *Art* pilootnumber. Sellel puudus järjekorranumbergi, kuid sellest algas ajakirja ajalugu. Praeguseks on *Art* ilmunud 15 aastat.

Struktuurilt on ajakirjal kolm jagu või rubriiki, mis hõlmavad kolme peamist suunda: kirjandus (*proosa, luule, kirjanduskriitika*), teadus (*sürja uurimused*, kuid vastavalt põhiteemale võib kanda teist nime), kunstiteadus (*art-fakt*). Neljas osa on mõeldud arvustuste, ülevaadete, teadaannete jms avaldamiseks. Põhirubriikide all võivad olla ka alarubriigid, nt *kirjandusarhiiv*, kus avaldatakse arhiivimaterjale või revolutsioonielsete autorite ligipääsmatut loomingut.

Avaldatavate materjalide hulgas on eriline koht rahvakultuuri puudutavatel uurimustel, rahvakultuuri uurimise materjalide populariseerimist on mainitud ka ajakirja kontseptsioonis. Ajakirja väljatöötamine langes ajaliselts kokku folkloori- ja mütoloogiavastase huvilainega lugejate kõige laiemates ringides. Olulisel määral oli selle huvi esile kutsunud Komi teaduskeskuse etnograafide ja folkloristide töö, kui nad koostasid Nikolai Konakovi¹ juhtimisel uurali mütoloogiate avakõidet. Ligi kuueaastase töö tulemusena ilmus entsüklopeediline teos *Komi mütoloogia* (1999), mis sisaldab

sõnaartikleid komide peamistest mütoloogilis-religioosetest kujutlustest maailmast, k.a rahvakosmoloogiast, uskumustest, kombestikust, moraalsetest ja sotsiaalsetest stereotüüpidest ja väärtustest, rahvaluulest ning rahvakultuuri muudest sümboolsetest süsteemidest. Kuid entsüklopeedilise artikli žanr on liiga kuiv ja lühike rahuldamiseks täielikult lugejate huvi. Seepärast publitseeriti juba pilootnumbris samade autorite artiklid, mis uute materjalide ja teiste tõlgenduste lisamise tõttu justkui laiendasid entsüklopeedia artikleid.

Pärast ajakirja ilmumahakkamist sai peagi selgeks, et lisaks praeguste uurijate artiklitele on vaja ka revolutsioonieelsete autorite publikatsioone, samuti *Arti* lugejaile tundmatuid välismaa autorite artikleid komi mütoloogiast ja rahvaluulest. Nõnda tekkis ajakirja rubriik *etnoarhiiv*. Selles avaldati esmakordselt nt tõlgitud peatükk “Sürjalaste veejumalused” Uno Holmbergi (Uno Harva) raamatust *Die Wassergottenheiten der finnisch-ugrischen völker* (1913), katkendeid Uuno T. Sireliuse välitööpäevikutest, fragmente vene kunstniku ja maalikunstis abstraktsionismi rajaja Vassili Kandinski päevikutest, kelle etnograafiaalane töö polnud peaaegu üldse tuntud jne.

Suure osa ajakirjapublikatsioonidest moodustavad kirjandusloolased ja kirjandusteaduslikud uurimused. Ajakirja kontseptsiooni on sisse kirjutatud ka kirjandusalaste uurimismaterjalide populariseerimine. *Art* püüab olla kursis selles valdkonnas toimuvaga ja lisaks tuntud uurijatele kutsub koostööle ka andekaid noori uuri-jaid. Prioriteediks on komi kirjanduse materjalid, kuid väljaanne on avatud ka Venemaa ja välismaa teadlastele.

Muidugi pole me hetkekski unustanud nõ traditsioonilisi teemasid ning oleme regulaarselt avaldanud artikleid mütoloogiast ja rahvaluulest, samuti arhiivimaterjale. Viimastel aastatel on realiseerunud ka idee tutvustada komplekssemalt lokaalseid kultuuritraditsioone.

Ajakiri teeb koostööd paljude Venemaa ja välismaa teadlastega. Selle lehekülgedel on ilmunud nt Anna Nekrõlova (Peterburi), Isalii Zemtsovski (Berkeley), Svetlana Adonjeva (Peterburi), Aleksandr Ostrovski (Peterburi), Aleksandr Terjukovi (Peterburi), Anna-Leena Siikala (Soome), Michel Bouchardi (Kanada) jt artiklid.

Juba mitme aasta vältel ilmub ajakirja iga numbri lisana heliplaate, mis sisaldavad vene ja komi poetide luulet, haruldasi laule, k.a rahvalaule. 2010. aastal olid lisadeks väiksed lasteraamatud kahes keeles, 2011. aastal komi vanasõnade, kõnekäändude ja fraseoloogismide raamatukesed. Lisaks kõigele tegeleb *Art* ka kirjastamisega: juba on ilmunud Gennadi Juškovi² teosed kolmes köites, Albert Vanejevi³ looming, teiste nii komi kui ka vene autorite raamatud ning populaarteaduslik kirjandus. Ajakiri on avaldanud nii nimekate kui ka vähetuntud komi ja vene autorite, nii Venemaa kui ka välismaa uurijate töid.

Pavel Limerov,
ajakirja *Art* asepeatoimetaja

Kommentaarid

¹ Komi etnograafia üks tuntuimaid uurijaid.

² Komi kirjandusklassik, luuletaja, romanist ja dramaturg.

³ Komi luuletaja, tõlkija ja kirjandusteadlane.